

TEKNIIKAN SANASTOKESKUS ■ CENTRALEN FÖR TEKNISK TERMINOLOGI

TERMINFO

Kahdeksastoista vuosikerta • numero 1 • 1998

EMU-sanastoa

Ympäristösanaston
laatimisesta

Yleinen suomalainen
termipankki

Termiharava

TERMINFO

18. vuosikerta • numero 1 • 1998

Julkaisija: Tekniikan Sanastokeskus ry

Kustantaja: Oy EDITA Ab

Päätoimittaja: Olli Nykänen

Toimitusneuvosto: Jukka Ihanus,
Kari Kaartama, Pertti Laine, Markku Lammi,
Olli Nykänen, Mikael Reuter, Seija Suonuuti,
Krista Varantola, Martti Virtanen

Painopaikka: Oy EDITA Ab, Helsinki 1997

Tilaukset ja osoitteenmuutokset

Oy EDITA Ab, Lehtitilaukset,
PL 800 (Hakuninmaantie 2), 00043 EDITA
tilaukset: puh. 9800-2599 (puhelu ilmainen)
osoitteenmuutokset: puh. (09) 566 0404,
telekopio (09) 566 0353

Tilausehto

Kestotilauksena tilattu lehti tulee tilaajalle vuodesta toiseen ilman eri uudistusta, kunnes tilaaja joko muuttaa tilauksen määräaikaiseksi tai lopettaa sen. Tilauksen hinta on vuoden alussa voimassa oleva hinta, joka on painettu lehteen. Tilauksen voi keskeyttää ennen tilauskauden loppua joko puhelimitse tai kirjeellä. Peruutus on tehtävä vähintään kaksi viikkoa ennen tilausjakson alkamista. Mikäli peruutus ei saavu määräaikaan mennessä, laskutetaan tilaajan saamat lehdet irtonumerohintaan sekä peruutuksen aiheuttamat kulut 30 mk.

Tilaushinnat Suomessa

Kestotilaus 180 mk (12 kk)

Vuositilaus 195 mk (12 kk)

Irtonumero 35 mk

Ilmestyy 4 kertaa vuodessa.

Irtonumeromyynti

EDITA-kirjakaupat Helsingissä:

Annankatu 44 ja Eteläesplanadi 4.

Muut EDITA-myyntipisteet:

Akateeminen Kirjakauppa (Lappeenranta,
Oulu, Tampere ja Vaasa),

Suomalainen Kirjakauppa (Joensuu, Jyväskylä,
Kuopio, Mikkeli ja Rovaniemi),

Turun Kansallinen Kirjakauppa.

Tilajarekisterin tietoja voidaan käyttää suoramarkkinoinnissa.

ISSN 0358-7517

Sisällysluettelo

EMU-sanastoa 3
Olli Nykänen

Ympäristösanansto — suuri haaste sanaston laatijalle 11
Virpi Kalliokuusi

Tekniikan termipankista yleiseen suomalaiseen termipankkiin ... 15
Olli Nykänen

Kirjallisuutta 18

Termiharava 19

Terminfon hakemisto 1997 21

Summaries 25

Lukijapalautetta voi lähettää Tekniikan Sanastokeskukseen (osoite takakannessa) tai sähköpostitse osoitteeseen terminfo@tsk.fi.

Terminfo Internetissä: <http://www.tsk.fi/ti>

EMU-sanastoa

⇒ Olli Nykänen ⇒

Eduskunta päättää piakkoin siitä, onko Suomi mukana *talous- ja rahaliiton* eli EMUn kolmannessa vaiheessa. Kysymys on EU-jäsenyyden tapaan herättänyt paljon yleistä keskustelua ja mielipiteitä puolesta ja vastaan. Terminfo julkaisee keskustelujen — ja miksei jälkipelinkin — varalle sanaston, johon on koottu keskeistä EMU-käsitteistöä.

Maastrichtin sopimuksen hyväksyminen merkitsi Suomelle myös sitoutumista *talous- ja rahaliittoon* eli EMUun, jonka kolmanteen vaiheeseen sisältyy *yhteisen rahan, euron*, käyttöönotto. Poliittinen kädenvääntö siitä, onko Suomi mukana *euroalueessa* vai ei, on paraikaa käynnissä; eduskunta päättää asiasta huhtikuussa.

Talous- ja rahaliiton käsittely tiedotusvälineissä kiihtyi helmikuun lopulla, kun hallitus jätti eduskunnalle asiaa koskevan tiedonantonsa. Julkisuudessa käytetty kieli on kuitenkin toisinaan ollut sellaista, ettei tavallinen kansalainen aina saa selvää kuvaa siitä, mitä kaikkea EMU-päätökseen oikein kuuluu. Moni tärkeä yksityiskohta on voinut jäädä tarkoitushakuisen sanahelinän tai "eurohenkisen" fraseologian taakse piiloon. Jopa hallituksen eduskunnalle jättämä tiedonanto käyttää termistöä hieman epäjohdonmukaisesti. Tietysti on myös muistettava, että tiedonannon kohderyhmä, kansanedustajat, on luultavasti tottunut pahempaankin kapulakieleen.

Oheisen minisanaston tarkoitus on kuitenkin kuvata EMU-käsitteistöä selkeästi, johdonmukaisesti ja ilman poliittisia pyrkimyksiä, ja vieläpä terminologisista hyveistä tinkimättä.

Onko EMU pelkkä rahaliitto?

Yksi tavallisimmista virheentapaisista on puhua pelkästä "rahaliitosta". Joskus taas EMU-lyhenteen alkukirjaimien kuvitellaan tarkoittavan jotakin "eurooppalaista". Kuitenkin kyse on *talous- ja rahaliitosta* (Economic and Monetary Union), josta *yhteisen rahan* käyttöönotto on vain yksi — tosin näkyvin ja epäilemättä merkittävin — osa. *Rahaliitto*-sanana käyttö on, ymmärrettävää kyllä, yleistynyt erityisesti EMUn kolmannen vaiheen lähestyessä: siinä on konkreettisesti kysymys juuri rahasta. Usein vain uhkaa jäädä epäselväksi, viitataanko *rahaliitolla* koko *talous- ja rahaliittoon* vai ainoastaan sen kolmanteen vaiheeseen (siis "rahaliittovaiheeseen"). Siksi onkin varmintä välttää pelkän *rahaliitto*-sanana käyttöä.

Lyhenne EMU on jo tullut täysin tutuksi suomessakin, mutta sen kirjoitustapa horjuu. Viranomaisten teksteissä käytetään useimmiten isoja kirjaimia (EMU), kun taas esimerkiksi jotkut tiedotusvälineet suosivat pienaakkosia — milloin *isola* alkukirjaimella (*Emu*), milloin pienellä (*emu*). Terminfo puoltaa virallisten tahojen valitsemaa kirjoitustapaa, mutta lupaa olla nostamatta haloota, jos joku tekee toisin. Ymmärtämisvaikeuksiaahan kirjoitusasusta ei kuitenkaan koitune.

Oma kysymyksensä on myös se, pitäisikö suomeksi aina puhua perusteellisesti *talous- ja rahaliitosta* vai riittäisikö EMU-lyhenteen käyttö. Käytännössä molempiin vaihtoehtoihin voi suhtautua myönteisesti. Minisanastossamme on ensisijaisesti termiksi valittu *talous- ja rahaliitto*, mutta esimerkiksi kohdassa EMUn kolmas vaihe käytetään hyväksi englantiin pohjautuvaa lyhennettä. Tietysti on aivan

yhtä oikein — ja monesti myös selvempää — käyttää ilmausta *talous- ja rahaliiton kolmas vaihe*. Kukin valitkoon sanansa tilanteen ja kohderyhmän mukaan.

Kolmannen vaiheen kynnyksellä

Talous- ja rahaliiton päätavoitteet kiteytyvät sen kolmanteen vaiheeseen, jota varten mukana oleville EU:n jäsenmaille on asetettu tiettyjä *lähentymisvaatimuksia*. *Lähtymis*-sanana käyttö ei ehkä ole kovin läpikuultavaa, sillä kysymys on enimmäkseen jäsenmaiden julkisen talouden tervehdyttämistä ja vakauttamista koskevista vaatimuksista. *Lähtymisen* vierasperäinen vaihtoehto *konvergenssi* ei sekään taida sanoa rivisuomalaisille kovin paljon — ennen kuin itse asia on opittu ymmärtämään.

Lähtymisvaatimuksista tai *-kriteereistä* puhutaan useimmiten monikossa, ja sama koskee ilmaisuja, joilla kerrotaan, mitkä maat ovat *EMUn kolmannessa vaiheessa* mukana, mitkä eivät. Englannin kielessä käytetyille "lempinimille" *ins* ja *outs* on selvästikin ollut vaikea löytää näppäriä käännöksiä niin suomessa kuin muissakin kielissä. *Osallistujamaat* ja esimerkiksi hallituksen tiedonannossa käytetty *poikkeusmaat* ovat sävyiltään paljon virallisempia. *Outs*-sana on sitä paitsi englannissakin pyritty korvaamaan ilmauksella *pre-ins* siinä toivossa, että kyseiset maat liittyisivät *euroalueeseen* myöhemmin.

Ecusta euroon

Yhteisen rahan käyttöönotto on siis *talous- ja rahaliiton* näkyvin konkreettinen tapahtuma. Uuden valuutan nimeksi on valittu *euro*, ja sen myötä lakkautetaan nykyisin käytettävä laskennallinen korivaluutta *ecu*. Euroopan komissio on vahvistanut eurolle myös oman symbolin, joka on esitetty sivulla 5 olevassa kuvassa. Euron sadasosaa vastaavalla *sentillä* sen sijaan ei ole omaa symbolia.

Euro on niin lyhyt sana, ettei sitä välttämättä tarvitse lyhentää, ei ainakaan tavanomaisessa asiatekstissä. Lyhenteitäkin silti joskus kaivataan, ja kielenhuollon taholla on katsottu sopivimmaksi, että *euron* lyhenne olisi *e* ja sentin *snt*. Kansainvälisessä maksuliikenteessä eurosta käytetään lisäksi kolmikirjaimista tunnusta EUR — tai edellä mainittua valuuttasymbolia. Sanoja taivutettaessa *euro* ja *sentti* on kuitenkin syytä jättää lyhentämättä.

Minisanaston luonteesta

Oheinen minisanasto perustuu pääosin virallisluonteisiin *talous- ja rahaliittoa* koskeviin tiedotteisiin ja muihin asiateksteihin. Niistä melko monet ovat saatavilla *www:ssä*, mikä onkin helpottanut sanaston koostamista merkittävästi. Muun muassa Eurooppa-tiedotuksen *www-sivustolla* (<http://www.eurooppa-tiedotus.fi>) olevasta sanastosta on ollut paljon apua, vaikkei sitä selvästikään ole laadittu TSK:n suosimin terminologisin menetelmin. Vieraskielisten vastineiden keruussa on käytetty hyväksi varsinkin Euroopan komission monikielistä ja monipuolista *www-sivustoa* (<http://europa.eu.int>) ja myös Eurodicautom-termipankkia (<http://www2.echo.lu/edic>).

Osa minisanastoon valituista termeistä, vaikkapa "*ei pakkoa — ei kieltoa*", voi aluksi vaikuttaa poliittiselta sanaleikiltä pikemmin kuin asialliselta termistöltä. Tällaisetkin ilmaukset ovat silti osa *talous- ja rahaliiton* tiimoilla käytävää keskustelua, usein mukana tärkeissäkin asiakirjoissa. Toisaalta, kun kysymys on poliittisesta päätöksenteosta, *talous- ja rahaliittoon* perehtyvän pitää varautua siihenkin, että myös asiallisia termejä voidaan tarkoituksella käyttää väärin tai ainakin hyvin tarikoitushakuisesti.

Sanaston tarkoituksena ei ole ottaa kantaa *talous- ja rahaliiton* tai sen kolmannen vaiheen puolesta eikä sitä vastaan. Palaute — niin risut kuin ruusutkin — on tervetullutta Terminfon toimitukseen (osoite lehden takakannessa).

1

talous- ja rahaliitto; EMU

mieluummin kuin: rahaliitto

- sv Ekonomiska och monetära unionen;
EMU
en Economic and Monetary Union;
EMU
de Wirtschafts- und Währungsunion *f*;
WWU *f*
fr Union *f* économique et monétaire;
UEM *f*

Euroopan unioniin kuuluvien maiden sopimus talous- ja rahapolitiikan yhteensovittamisesta sekä *yhteiseen rahaan* siirtymisestä

Talous- ja rahaliitto toteutetaan vaiheittain. Ensimmäinen vaihe alkoi vuonna 1990, jolloin otettiin käyttöön *valuuttakurssimekanismi* ja EU:n jäsenvaltioiden väliset pääomaliikkeet vapautettiin. Toisessa vaiheessa, joka alkoi vuonna 1994, perustettiin *Euroopan rahapoliittinen instituutti* ja jäsenvaltiot alkoivat kehittää talouttaan kolmannen vaiheen vaatimusten mukaiseksi. Kolmannessa vaiheessa perustetaan *Euroopan keskuspankki* ja otetaan käyttöön *yhteinen raha, euro*.

Suomi liittyi talous- ja rahaliittoon EU-jäsenyytensä myötä vuonna 1995.

Pelkän rahaliitto-termin käyttäminen antaa helposti vaikutelman, että kysymys olisi vain *EMUn kolmannesta vaiheesta*.

2

yhteinen raha; yhtenäisvaluutta

- sv gemensam valuta; enhetlig valuta
en single currency; common currency
de einheitliche Währung *f*
fr monnaie *f* unique

usealle valtiolle yhteinen oma valuutta

Talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa on määrä ottaa käyttöön yhteinen raha, jonka nimi on kaikilla Euroopan unionin virallisilla kielillä *euro*.

3

sisämarkkinat; yhteismarkkinat

- sv inre marknad; gemensam marknad;
intern marknad
en single market; internal market; common market
de Binnenmarkt *m*; einheitlicher Markt *m*; gemeinsamer Markt *m*
fr marché *m* unique; marché *m* intérieur; marché *m* commun

Euroopan unionin jäsenvaltioiden yhdessä muodostama markkina-alue, joka pyritään muun muassa tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääoman vapaan liikkuvuuden sekä tullittomuuden ja *yhteisen rahan* avulla saattamaan mahdollisimman paljon jäsenmaiden kotimarkkinoiden kaltaiseksi

4

euro

- sv euro
en euro
de Euro *m*
fr euro *m*

talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa *yhteisenä rahana* käyttöön otettava rahayksikkö

Euron symboli.

5

sentti

- sv cent
en cent
de Cent *m*; Eurocent *m*
fr cent *m*

euron kanssa käyttöön otettava rahayksikkö, joka on arvoltaan euron sadasosa

6

euroalue

sv euroområdet
 en euro area
 de Euro-Zone *f*
 fr zone *f* euro

niistä Euroopan unionin jäsenvaltioista muodostuva alue, joissa *euro* korvaa kansallisen rahan ja joissa harjoitetaan yhteistä rahapolitiikkaa *Euroopan keskuspankin* johdolla

7

ecu; Euroopan valuuttayksikkö

sv ecu
 en ECU; Ecu; European Currency Unit
 de Ecu *m/f*; ECU *m/f*; Europäische Währungseinheit *f*
 fr écu *m*; unité *f* monétaire européenne

kahdentoista Euroopan unionin jäsenmaan kansallisista valuutoista muodostuva laskennallinen korivaluutta

EMUn kolmannessa vaiheessa ecu korvataan *eurolla*. Suomen, Ruotsin ja Itävallan valuutat eivät ole mukana ecu-korissa.

8

muuntokurssi; euron muuntokurssi

sv omvandlingskurs
 en conversion rate
 de Umrechnungskurs *m*
 fr taux *m* de conversion

kiinteä valuuttakurssi, jonka mukaan tehdään muunnokset *EMUn* kolmanteen vaiheeseen osallistuvan maan kansallisen valuutan ja *euron* välillä

9

euromääräinen

sv i eurobelopp; i euro
 en in euros
 de in Euro
 fr en euros

euroina ilmaistava, laskettava, käsiteltävä tms.

10

kaksoishinnoittelu

sv dubbel prissättning
 en dual pricing; dual pricing display; dual display
 de doppelte Preisauszeichnung *f*
 fr double affichage *m* des prix; double indication *f* des prix

hintojen ilmoittaminen samanaikaisesti kahtena eri valuutana

Euroon siirryttäessä on hinnat voitava ilmoittaa tietyn siirtymäkauden ajan sekä *euromääräisinä* että väistyvän kansallisen rahayksikön avulla, Suomessa siis markkamääräisinä.

11

vasta-arvot

sv
 en counter-values *pl*
 de Gegenwerte *m pl*
 fr contre-valeurs *f pl*

kaksoishinnoittelussa eri valuuttoina ilmaistujen, toisiaan vastaavien hintojen lukuarvot

Vasta-arvot lasketaan virallisen *muuntokurssin* mukaan.

12

"ei kieltoa, ei pakkoa" -periaate

sv
 en "no prohibition — no compulsion" principle
 de "kein Verbot, kein Zwang" -Prinzip *n*
 fr principe *m* "ni interdiction — ni obligation"

periaate, jonka nojalla *euron* täysmittaista käyttöönottoa edeltävässä siirtymävaiheessa on jo mahdollista mutta täysin vapaaehtoista käyttää *euromääräistä* rahanliikennettä ja kirjanpitoa

Siirtymävaiheessa eurosetelit ja -kollit eivät vielä ole käytössä, ja euron käyttäjien on kyettävä myös kansallisen valuutan käsittelyyn.

13

EMUn kolmas vaihe; talous- ja rahaliiton kolmas vaihe

sv EMU:s tredje etapp; EMU:s tredje fas

en stage three of EMU; third stage of EMU

de dritte Stufe *f* der WWU

fr troisième phase *f* de l'UEM

talous- ja rahaliiton vaihe, jossa Euroopan keskuspankki aloittaa toimintansa ja yhteinen raha, euro, otetaan käyttöön

EMUn kolmannen vaiheen on määrä toteutua asteittain vuosina 1998–2002. Kaikki Euroopan unionin jäsenvaltiot eivät kuitenkaan näillä näkymin osallistu siihen — ainakaan saman aikataulun mukaisesti.

14

referenssiskenaario

sv referensscenario *n*

en reference scenario

de

fr scénario *m* de référence

EMUn kolmannen vaiheen toteuttamisaikataulua koskeva suunnitelma

15

lähtyminen; konvergenssi

sv konvergens

en convergence

de Konvergenz *f*

fr convergence *f*

Euroopan unionin jäsenvaltioiden taloudellisten olojen yhtenäistyminen

16

lähtymisohjelma;

konvergenssiohjelma

sv konvergensprogram *n*

en convergence programme

de Konvergenzprogramm *n*

fr programme *m* de convergence

Euroopan unionin jäsenmaan laatima talouspoliittinen ohjelma, jonka avulla pyritään siihen, että maa täyttää *lähtymiskriteerit*

Suomi laati ensimmäisen lähentymisohjelmansa vuonna 1995.

17

lähtymiskriteerit; lähentymisperusteet; EMU-kriteerit

mieluummin kuin: konvergenssikriteerit

sv konvergensskriterier *pl*

en convergence criteria *pl*

de Konvergenzkriterien *n pl*

fr critères *m pl* de convergence

Euroopan unionin jäsenmaille *talous- ja rahaliitossa* asetetut julkista taloutta, hintojen nousua, korkotasoa ja valuutan vakautta koskevat ehdot

18

liiallinen alijäämä

sv för stort underskott; alltför stort underskott

en excessive deficit

de übermäßiges Defizit *n*

fr déficit *m* excessif

Euroopan unionin jäsenvaltion taloudellinen asema, jossa julkisen talouden alijäämä tai julkinen velka on vaadittua suurempi

Lähtymiskriteerien mukaan julkisen talouden alijäämä saa olla enintään 3 % ja julkinen velka 60 % bruttokansantuotteesta. Liiallisen alijäämän olemassaolo voidaan kunkin jäsenvaltion osalta todeta Euroopan unionin neuvoston päätöksellä.

19

vakaus- ja kasvusopimus; vakaussopimus

sv stabiliseringsfördrag *n*

en stability and growth pact

de Stabilitäts- und Wachstumspakt *m*;

Pakt *m* für Stabilität und Wachstum

fr pacte *m* de stabilité et de croissance

sopimus *lähtymiskriteerien* täsmäntämisestä ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden velvollisuudesta pitää julkinen taloutensa vakaana *EMUn kolmannen vaiheen* aikana

20

epäsymmetrinen häiriö

sv osymmetrisk störning
en asymmetric shock
de asymmetrischer Schock *m*
fr choc *m* asymétrique

yksittäistä *talous- ja rahaliittoon* osallistuvaa maata koskeva taloudellinen ongelmatilanne, jonka ratkaiseminen keskitetyllä rahapolitiikalla on vaikeaa tai mahdotonta

21

puskurirahasto; EMU-puskuri

sv buffertfond; EMU-buffert
en ~ fiscal buffer
de
fr

kansallinen rahasto, jonka avulla on määrää lieventää *talous- ja rahaliiton* aikana mahdollisesti ilmenevistä talousongelmista — esimerkiksi *epäsymmetrisistä häiriöistä* — kansantaloudelle, tietyille toimialoille tai työmarkkinoille aiheutuvia haittoja

22

kahden nopeuden Eurooppa

sv tvåtaktseuropa
en two-speed Europe
de Europa der zwei Geschwindigkeiten
fr Europe *f* à deux vitesses

ajatusmalli, jonka mukaan osa Euroopan maista voi edetä Euroopan yhdentymisprosessissa muita nopeammin

Esimerkiksi kaikki Euroopan unionin jäsenvaltiot eivät näillä näkymin osallistu *EMUn kolmanteen vaiheeseen* saman aikataulun mukaisesti.

23

osallistujamaat

sv deltagarländer *pl*
en participating countries *pl*; first-wave countries *pl*; "ins" *pl*
de Teilnehmerstaaten *m pl*; "Ins"
fr états *m pl* membres participants;
pays *m pl* participants

euroalueeseen kuuluvat Euroopan unionin jäsenvaltiot

24

poikkeusmaat

sv medlemsstater *pl* med undantag
en countries *pl* with a derogation;
derogating countries *pl*; "pre-ins";
"outs"
de noch nicht teilnehmende Mitglieds-
taaten *m pl*; "Pre-Ins"
fr états *m pl* à dérogation; pays *m pl* à
dérogation; états *m pl* membres
faisant l'objet d'une dérogation

euroalueen ulkopuolelle — ainakin aluksi — jättäytyvät Euroopan unionin jäsenvaltiot

Maastrichtin sopimuksessa käytetään ilmausta "jäsenvaltiot, joita koskee poikkeus".

Isolle Britannialle ja Tanskalle jätettiin jo Maastrichtin sopimusta tehtäessä mahdollisuus halutessaan pidättyä osallistumasta *EMUn kolmanteen vaiheeseen* (ns. "opt-outs"). Syynä euroalueen ulkopuolelle jääntiin voi olla myös se, ettei täytä *lähentymiskriteerejä*.

25

kova ydin

sv hårda kärnan
en hard core; core countries *pl*; core
de harter Kern *m*; Kernstaaten *m pl*
fr noyau *m* dur; états *m pl* membres
du noyau dur

taloudellisesti ja poliittisesti merkittävimpien EU:n jäsenvaltioiden ryhmä

Käsite ei ole tarkkarajainen, eikä täsmällistä luetteloa "kovan ytimen" muodostavista maista välttämättä voida esittää. Joskus siihen luetaan Saksa, Ranska ja Benelux-maat, joskus taas kaikki maat, jotka täyttävät *lähentymiskriteerit* ja osallistuvat *EMUn kolmanteen vaiheeseen* (vrt. *osallistujamaat*).

26

Euroopan valuuttajärjestelmä; EVJ

sv Europeiska valutasystemet
en European Monetary System; EMS
de Europäisches Währungssystem *n*;
EWS *n*
fr Système *m* monétaire européen;
SME *m*

ecun, valuuttakurssimekanismin sekä Euroopan unionin jäsenmaiden kansallisten keskuspankkien yhteistyön muodostama kokonaisuus

27

valuuttakurssimekanismi; ERM

sv valutaväxlingsmekanism; växelkursmekanism
en Exchange Rate Mechanism; ERM
de Wechselkursmechanismus *m*
fr mécanisme *m* de change européen;
mécanisme *m* de change; MCE *m*

järjestelmä, jonka avulla määritetään Euroopan unionin jäsenmaiden kansallisten valuuttojen väliset kurssit sekä näiden valuuttojen suhde *ecuun*

Nykyinen ERM-järjestelmä lakkauteaan, kun *EMUn kolmas vaihe* alkaa, ja sen tilalle tulee "ERM 2", jota käytetään *euroalueen* ulkopuolisten EU-maiden kansallisen valuutan ja *euron* välisen kurssin määrittämiseen.

Suomi liittyi ERMiin vuonna 1996.

28

Euroopan keskuspankkijärjestelmä; EKPJ

sv Europeiska centralbankssystemet;
ECBS
en European System of Central Banks;
ESCB
de Europäisches System *n* der Zentralbanken; ESZB *n*
fr Système *m* européen de banques centrales; SEBC *m*

Euroopan keskuspankin sekä *talous- ja rahaliittoon* kuuluvien maiden kansallisten keskuspankkien muodostama yhteistyöorganisaatio, jonka tehtäviin kuuluu muun muassa yhteisen rahapolitiikan toteuttaminen *euroalueella*

29

Euroopan keskuspankki; EKP

sv Europeiska centralbanken; ECB
en European Central Bank; ECB
de Europäische Zentralbank *f*; EZB *f*
fr Banque *f* centrale européenne;
BCE *f*

Euroopan unionin yhteistä rahapolitiikkaa harjoittava ja *yhteistä rahaa* hallinnoiva keskuspankki

Euroopan keskuspankki aloittaa toimintansa *EMUn kolmannessa vaiheessa*.

30

EKP:n johtokunta

sv ECB:s direktion
en Executive Board of the ECB
de Direktorium *n* der EZB
fr directoire *m* de la BCE

Euroopan keskuspankin kuusijäseninen toimielin, joka vastaa yhteisen rahapolitiikan toteuttamisesta *EKP:n neuvoston* päätösten mukaisesti

31

EKP:n neuvosto

sv ECB-rådet
en Governing Council of the ECB
de EZB-Rat *m*
fr conseil *m* des gouverneurs de la BCE

Euroopan keskuspankin toimielin, joka vastaa Euroopan unionin yhteisestä rahan ja korkopolitiikasta sekä asettaa suunta-
viivat sen täytäntöön panemiseksi

Neuvostoon kuuluvat *euroalueeseen* osallistuvien maiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajat ja *EKP:n johtokunnan* jäsenet.

32

EKP:n yleisneuvosto

sv ECB:s allmänna råd
en General Council of the ECB
de Erweiterter Rat *m* der EZB
fr conseil *m* général de la BCE

Euroopan keskuspankin toimeilin, joka vastaa *poikkeusmaita* koskevista rahapoliittisista toimista

Yleisneuvostoon kuuluvat myös poikkeusmaiden *kansallisten keskuspankkien* pääjohtajat. (Vrt. *EKP:n neuvosto.*)

33

kansallinen keskuspankki

sv nationell centralbank
en national central bank
de nationale Zentralbank *f*
fr banque *f* centrale nationale

tietyn valtion keskuspankki

Esimerkiksi Suomessa Suomen Pankki, Saksassa Bundesbank.

34

Euroopan rahapoliittinen instituutti; ERI

sv Europeiska monetära institutet; EMI
en European Monetary Institute; EMI
de Europäisches Währungsinstitut *n*;
EWI *n*
fr Institut *m* monétaire européen;
IME *m*

Euroopan unionin toimeilin, joka seuraa jäsenvaltioiden talouskehitystä ja rahapoliittikkaa erityisesti *EMUn kolmannen vaiheen* vaatimukset huomioon ottaen ja valmistelee samalla *Euroopan keskuspankin* perustamista ja toimintaa

35

ECOFIN-neuvosto

sv ECOFIN-rådet
en ECOFIN Council
de ECOFIN-Rat *m*
fr Conseil *m* ECOFIN

talous- ja finanssiasioista päättävä Euroopan unionin neuvoston toimeilin, joka muodostuu jäsenvaltioiden talous- tai valtiovarainministereistä

36

rahapoliittinen komitea; rahakomitea; raha-asiain komitea

sv penningpolitiska kommittén
en Monetary Committee
de Währungsausschuß *m*
fr Comité *m* monétaire

komitea, joka valmistelee *talous- ja rahaliiton* toteuttamiseen liittyviä kysymyksiä *ECOFIN-neuvoston* käsittelyä varten

37

Euroopan rahaliittoyhdistys

sv
en Association for the Monetary Union of Europe; AMUE
de Assoziation *f* für die Europäische Währungsunion
fr Association *f* pour l'Union Monétaire de l'Europe; AUME *f*

eurooppalainen *talous- ja rahaliittoa* edistävä yhdistys

Suomenkielinen nimitys on epävirallinen ehdotus.

Ympäristösanasto — suuri haaste sanaston laatijalle

⇒ Virpi Kalliokuusi ⇒

TSK:n uusin sanasto, Ympäristösanasto (TSK 27), oli monella tavalla haastava hanke kaikille työhön osallistuneille — eikä vähiten erikoisalojen sanastoja ammatikseen laativalle terminologille. Mielenkiintoista työssä oli muun muassa ympäristöalan asiantuntijoiden, kielenhuoltajien ja terminologioiden joskus paljonkin toisistaan poikkeavien näkemysten tasapainottaminen. Projektin vastuuterminologi Virpi Kalliokuusi pohtii artikkelissaan erityisesti kohdealan asiantuntemuksen ja kieliasiantuntemuksen yhteensovittamista ympäristösanastohankkeessa.

Ympäristösanastohanke antoi terminologille erinomaisen mahdollisuuden seurata ja käydä keskustelua siitä, miten ympäristöalan asiantuntijat ja kielenhuoltajat suhtautuvat kieleen ja kielenkäyttöön alalla, joka sijoittuu sekä erikoistiedon alueelle että kaikille kielenpuhujille yhteiselle arkintiedon alueelle. Käsitteiden rajauksiin ja tulkintoihin liittyvät kysymykset ovat ympäristöalalla usein mutkikkaita, ja sopivia ratkaisuja mietittäessä oli käsitteiden sisällöstä keskusteltava ehkä enemmän kuin monella teknisemmällä alalla, jolla käsitteiden rajat ovat selkeämpiä.

Myös käsitteiden nimityksiin, termeihin, piti ympäristösanastoprojektissa kohdistaa vielä enemmän huomiota kuin tavallisesti. Monet alalla käytettävät nimitykset ovat erikoiskielen lisäksi myös osa elävää yleiskieltä ja sen vuoksi merkitykseltään häilyviä ja sävyjensä vuoksi herkkiä tunteellisillekin kannanotoille.

Ympäristön, luonnon vai luonnonympäristön suojelua?

Jokaisella suomalaisella on varmasti oma käsityksensä siitä, mitä *ympäristö* ja *luonto* ovat niin konkreettisina ilmentyminä kuin käsitteinäkin. Monitulkintaisuudesta huolimatta yritettiin Ympäristösanastossa löytää näille vaikeille peruskäsitteillekin selitykset, joihin muu sanaston käsitteistö voisi pohjautua ja joihin suurin osa sanaston käyttäjistä voisi yhtyä. Terminologin tarjoamaa yleiseksi tarkoitettua *ympäristö*-käsitteen määritelmää asiantuntijat kuitenkin vierastivat:

ympäristö

tarkastelukohteen ympärillä oleva fyysikaalisten, kemiallisten ja biologisten tekijöiden kokonaisuus, joka vaikuttaa tarkasteltavan kohteen toimintaan

Tämä määritelmä ei asiantuntijoiden mukaan auttaisi sanaston käyttäjää ymmärtämään ihmiselle tärkeitä ympäristöön ja ympäristönsuojeluun liittyviä ilmiöitä.

Laajimman mahdollisen tulkinnan lisäksi sanaston alussa päätettiin esittää myös ihmiskeskeisen näkökulman avulla rajattu suppeampi *ympäristö*-käsite. Sen mukaan ympäristöä ovat sellaiset ihmistä ympäröivät fyysiset, sosiaaliset ja kulttuuritekijät, jotka kuuluvat luontoon, rakennettuun ympäristöön tai muihin ihmisiin ja joiden kanssa ihminen on vuorovaikutuksessa. Ympäristö on näin rajattu nimenomaan ihmisen elinympäristöksi. *Elinympäristö* eli *habitaatti* on kuitenkin määritelty siten, että se voi käsittää minä tahansa eliölajin elinympäristön.

Ihmisen elinympäristön yksi osa on *luonto*. Luontoa on erityisesti sellainen maapallon maaperä sekä vesi- ja ilmakehä kasveineen ja eläimineen, joita ihmi-

nen on muokannut hyvin vähän tai ei lainkaan. Tällä rajauksella haluttiin sulkea pois *luonto*-ilmauksen monet yleiskieliset merkitykset kuten 'luomakunta', 'luonnonvoimat' 'luonnonjärjestys', 'luonnonlait', 'ihmisen luonne', 'ihmisen itsetunto, rohkeus, sisu' jne.

Luonto, luonnonympäristö ja rakentamaton ympäristö ovat käsitteinä hyvin lähellä toisiaan, mutta systemaattisen käsitteanalyysin menetelmin olisi Ympäristösananastossa saanut esitetyksi jonkinlaiset erot näiden käsitteiden välillä. Asiantuntijoista erojen esittäminen tuntui kuitenkin keinotekoiselta, ja varmasti se olisi palvelut enemmän terminologista systematiikkaa kuin kielenpuhujien käsitystä käsitteiden sisällöstä ja käytöstä. Ympäristösananastossa *luonto, luonnonympäristö ja rakentamaton ympäristö* on siksi katsottu synonyymisiksi ilmauksiksi, joiden taustalla ei ole olennaista käsitteellistä eroa. Eräänlaisena vastakohtana näiden nimitysten edustamalle käsitteelle ovat *kulttuuriympäristö* ja sen osaksi luettava *rakennettu ympäristö*.

Koska luonto katsottiin osaksi ympäristöä, oli selvää, että myös *luonnonsuojelu* olisi osa kokonaisvaltaisempaa *ympäristösuojelua*. Suojelukäsitteiden välistä suhdetta ei Suomessa kuitenkaan aina ole ymmärretty samalla tavalla. 1970-luvulle asti *luonnonsuojelun* katsottiin olevan joko *ympäristösuojelun* vieruskäsite tai jopa yläkäsite. Tässä suppeassa merkityksessä *ympäristösuojelu* tarkoitti lähinnä toimia, joilla ihmisen elinympäristön pilaantumista ja turmelemista torjuttiin. Luonnonsuojelua sen perinteisessä muodossa olivat puolestaan tiettyjen arvokkaiden luonnonalueiden tai eliölaajien suojeluun ja säilyttämiseen tähtäävät toimet kuten rauhoitustoimet.

Lainsäädännössä tämä perinteinen ympäristön- ja luonnonsuojelun asetelma näkyy edelleen. Suomessa ei ole yhtä yhtenäistä ympäristölainsäädäntöä, vaan esimerkiksi maa-ainesten käyttöä, luonnonvarojen käyttöä, luonnonsuojelua, maisemansuojelua, rakennetun ympäris-

tön käyttöä ja ympäristönsuojelua (eli ympäristön pilaamisen torjuntaa) säädel-
lään erikseen joko omissa laeissaan tai jonkun muun lain yhteydessä.

Suomalaisen lakikäytännön vuoksi monen oikeusoppineen käsitys *ympäristösuojelu*-käsitteestä poikkeaa varmasti sanastossa esitetystä käsitejärjestelmästä. Sen mukaan *ympäristösuojelu* on tiettyyn kokonaisuuteen viittaava yläkäsite, joka voidaan jakaa toisaalta *luonnonsuojeluun* sekä *maisemansuojelun* ja *rakennussuojelun* sisältävään *kulttuuriympäristön suojeluun* ja toisaalta *ilmansuojeluun*, *vesiensuojeluun* ja *maaperänsuojeluun*. Samoin *ilmakehänsuojelu* on käsitteellisesti *ilmansuojelun* osa-alue ja *meriensuojelu* vastaavasti *vesiensuojelun* osa-alue, vaikka lainsäädännössä näihin liittyvä sääntely olisi omissa laeissaan.

Ympäristöhaitoista ympäristöongelmia — vai päinvastoin?

Yleiskielen ja erikoiskielen erityispiirteiden kannalta mielenkiintoisia käsitteitä Ympäristösananastossa ovat myös *ympäristövaikeus*, *ympäristöhaitta*, *ympäristökuormitus* ja *ympäristöongelma*. Ne ovat sisällöllisesti lähellä toisiaan, ja yleisessä kielenkäytössä niistä puhutaan usein sekavasti. Nimitysten taustalla on kuitenkin selviä käsitteellisiä eroja, jotka on hyvä tiedostaa yleisemminkin:

- 'vaikutus' on mikä tahansa myönteinen tai kielteinen muutos jossakin kohteessa
- 'haitta' on kohteeseen syntynyt huono tai epäedullinen ominaisuus
- 'kuormitus' on haittaa aiheuttavien tekijöiden määrä tarkasteltavassa kohteessa
- 'ongelma' on haittojen aiheuttama vaikeasti ratkaistavissa oleva tilanne.

Yleiskielen sanakirjoista, esimerkiksi Suomen kielen perussanakirjasta, saa kyllä viitteitä näidenkin ilmausten merkityseroista, mutta erikoisalan viestintä vaatii yleisanakirjoja tarkemman käsitteiden rajauksen.

Laitetaanko ympäristövahinko kiertämään?

Eri erikoisalojen väliset näkemuserot käsitteiden sisällöstä ovat myös olleet mielenkiintoisia Ympäristösananastossa. *Ympäristövahinko*-käsitteen sisältöä selvitettyä terminologille oli luonnollista hakea mallia vakuutusosalta. Erityisesti omaisuus- ja henkilövahingoissa voidaankin *vahinkotapahtuman* ja aiheutetun *vahingon* välillä tehdä tarkka ero Turvallisuusalan sanaston (TSK 15) tapaan:

vahinko

menetykset, josta aiheutuu haittaa

vahinkotapahtuma

tapahtuma, joka johtaa *vahinkoon*

Ympäristöasiantuntijoiden oli vaikea nähdä, mikä erilaisissa ympäristövahingoissa olisi ensinnäkin se "menetykset, josta aiheutuu haittaa" ja toiseksi miten vahinkotapahtuman ja aiheutetun vahingon voisi ylipäänsä selvästi erottaa toisistaan. Jos öljytankkeri ajaa merellä karille ja öljyä valuu mereen, onko karilleajo vahinkotapahtuma ja mereen valunut öljy vahinko? Vai onko öljyvuoto vahinkotapahtuma ja öljyn aiheuttamat seuraukset ympäristön eliölajeilla vahinko?

Vakuutusosalalle tehty käsitejärjestelmä ei tuntunut sopivan *ympäristövahinkoihin* senkään vuoksi, että ilmaus "menetykset, josta aiheutuu haittaa" ei tehnyt tarpeeksi selvää eroa vahinkojen kautta syntyvien haittojen ja ihmisen normaalista toiminnasta aiheutuvien haittojen välillä. Molemmissa tapauksissa voi näet olla kyse haittaa aiheuttavasta menetyksestä, mutta vain tietynlaisista tapahtumista käytetään nimitystä *vahinko*.

Ympäristösananastossa päädyttiin siihen, että ympäristövahinko voi olla joko tahallinen (ympäristörikokset) tai tahaton (ympäristöonnettomuudet) ympäristöhaittaa aiheuttava vahinkotapahtuma tai sen seuraus. Silloin kun *vahinko*-nimityksellä viitataan tapahtuman seuraukseen, on itse asiassa kyse *ympäristöhaitasta*,

mutta koska ympäristöhaittoja voivat aiheuttaa muutkin kuin vahinkotapahtumat, on *ympäristövahinko* ja *ympäristöhaitta* käsitteinä pidettävä erillään. Sanaston vastinekielissä näin tarkkaa 'vahingon' ja 'haitan' välistä eroa ei kuitenkaan voi tehdä (vrt. *skada*, *damage*, *Schade* ja *dégât* tai *dommage*).

Mikä tekee sanasta termin?

Ympäristösananaston suomenkielisten termien sopivuutta ja suositettavuutta koskevat alan asiantuntijoiden, kielenhuoltajien ja terminologien näkemykset erosivat toisistaan joskus suurestikin. Eri näkemykset on sanastossa yritetty ottaa huomioon, mutta aina ne eivät olleet sovitettavissa yhteen. Termivalintojen ja -suositusten taustalta löytyvätkin yhtäältä terminologiset kriteerit hyvälle termeille (ks. Terminfo 1/97, s. 5), kielenhuollon oikeakielisyysohjeet ja käsitykset sanojen termimäisyydestä sekä asiantuntijoiden näkemykset siitä, mitä nimityksiä alan viestinnässä todella käytetään ja mitä vivahteita käytössä oleviin termeihin tai uudistermeihin liittyy.

Mikä sitten tekee sanasta termin? Kysymys ei ole terminologillekaan helppo, vaikka käsitteenä *termi* on oikeastaan melko yksiselitteinen:

termi

yleiskäsitteen nimitys erikoiskielessä

(nimitys = käsitettä edustava kielellinen ilmaus; ks. Terminologian sanasto, TSK 9)

Tämä kansainvälisestikin hyväksytty termin määritelmä kiteyttää ne piirteet, jotka termien olemuksen kannalta ovat olennaisia:

- termi on aina johonkin erikoiskieleen kuuluva kielellinen ilmaus
  - termi viittaa tiettyyn käsitteeseen
  - termin tehtävänä on nimetä käsite.
- Termi on siis eräänlainen kielellinen etiketti, jonka avulla kielenpuhujat voivat viestinnässä lyhyesti viitata käsitteeseen.

Olennaispiirteidensä avulla termit saadaan erotetuksi sekä yleiskielen sanoista,

jotka myös voivat viitata käsitteisiin, että käsitteiden kielellisistä kuvauksista eli määritelmistä. Lisäksi termit eroavat muista tavoista, joilla käsitteitä voidaan nimetä (vrt. ei-kielelliset symbolit kuten ikonit, koodit, kemialliset kaavat, eleet).

Termin määritelmässä ei kuitenkaan kerrota mitään siitä, mitä morfologiaa ehtoja termien tulisi täyttää. Jokaisessa kielessä on omat sananmuodostussääntönsä, jotka koskevat myös termejä. Termi voi siis olla yhtä hyvin yksi sana kuin sanaliittokin, se voi olla johdettu jostakin toisesta sanasta ja se voi olla niin substantiivi, adjektiivi kuin verbikin. Joskus termeiksi katsotaan jopa ns. terminologiset fraasit tai vakiintuneet erikoisanan sanonnat. Eroa termin, terminologisen fraasin ja määritelmän välille onkin vaikea hakea ilmauksen muodosta; tärkeämpää on selvittää, viittaako ilmaus selvästi tiettyyn käsitteeseen ja onko ilmauksen tehtävänä pikemmin nimetä kuin kuvata tuo käsite.

Kielenhuoltajien palaute Ympäristösananastosta osoitti selvästi, ettei termien luonne ja olemus suinkaan ole sama edes kieltä ammatikseen tutkiville ja käsitteleville henkilöille. Erään näkemyksen mukaan termin arvon voisi ansaita vain sellainen kielellinen ilmaus, joka on yksi, mahdollisimman lyhyt sana. Tämän perusteella sellaiset pitkät sanaliitot kuin *luonnon monimuotoisuus, ympäristölle haitallinen aine, haihtuva orgaaninen yhdiste, paras käytettävissä oleva tekniikka* tai *ympäristönsuojelun tason arviointi* olisivat pikemminkin käsitteiden selityksiä kuin termejä.

Ympäristöalan viestinnässä nämä sanaliitot täyttävät kuitenkin termin tehtävän: ne viittaavat tiettyihin erikoisanan käsitteisiin, eikä ole mitään syytä väheksyä niitä muotonsa puolesta vähemmän termimäisinä kuin esimerkiksi englannin nimitystä *volatile organic compound* tai ranskan nimitystä *évaluation des performances environnementales*.

'Metsien kestävä hoito ja käyttö' puolestaan on ilmaus, jonka taustalla olevan

käsitteen olemassaolon voi kyseenalaistaa. Selvärajan erikoisanan käsitteen sijasta lieneekin kyse tietyn periaatteen tai ohjelman nimen muodostavasta käsitteiden yhdistelmästä. Ympäristösananastossa erikseen määritellyt käsitteet *metsä* ja *kestävä käyttö* ovat tämän ohjelmajulistuksen taustalla.

Toinen kielenhuoltajien palautteesta esille tullut näkemys oli se, että kaikki suomen kielen johdokset eivät olisi yhtä termimäisiä. *Kaavoitus* kyllä olisi termi mutta *kaavoittaminen* enemmänkin käsitteen selitys. Samoin esimerkiksi *ennallistus, rauhoitus, kierrätys* ja *varmennus* olisivat termimäisempiä muotoja kuin *ennallistaminen, rauhoittaminen, kierrättäminen* ja *varmentaminen*. Viestinnässä *-minen*-loppuisia muotoja käytetään kuitenkin vakiintuneesti — rinnan *-us/ys*-loppuisten ilmausten kanssa ja joskus jopa niitä yleisemminkin — viittaamaan lyhyesti käsitteen sisältöön ja näin nimeämään käsitteitä. Ympäristösananastossa on esimerkiksi *sertifioinnin* synonyymiksi annettu vain standardisoinnissa jo vakiintunut *varmentaminen*, mikä ei tietenkään estä *varmennus*-muodon käyttämistä muissa yhteyksissä.

Eri asiantuntijoiden käsitykset sopivista ja suositettavista termeistä vaihtelevat melkoisesti. Esimerkiksi omakielisyyteen ja oikeakielisyyteen voidaan suhtautua eri tavalla kuin kielenhuoltajien tai terminologien keskuudessa. Joidenkin asiantuntijoiden mielestä termejä ovat erityisesti vierasperäiset sanat: esimerkiksi *biosfääri, ekosfääri, litosfääri, hydrosfääri* ja *atmosfääri* olisivat termejä, mutta *eliökehä, kivikehä, vesikehä* ja *ilmakehä* vain tavallisia sanoja. Samoin *biotooppi* olisi vakiintunut termi, mutta *luontotyyppi* vain "asian selitys". Silti *rehevöityminen, kertyminen* ja *rikastuminen* kelpaavat termeiksi siinä missä *eutrofoituminen, bioakkumulaatio* ja *biomagnifikaatiokin*. Nämä taas ovat monen maallikon mielestä enemmän hienostelua kuin todellisessa käytössä olevia nimityksiä.

Usein asiantuntijan arvioon termien

sopivuudesta ja suositettavuudesta vaikuttavat muut kuin varsinaiset kielelliset syyt. *Riistokäyttö* olisi negatiivisen sävynsä vuoksi karsittava sanastosta, vaikka kyseessä on vakiintunut ja kuvaava nimitys. *Moninaiskäyttö* puolestaan saa monen metsänhoidon ammattilaisen suupielet maireaan virneeseen. Ja *ikimetsä* on enemmän runokieltä kuin ammattikieleen sopiva ilmaus.

Termien sopivuutta ja suositettavuutta punnitessaan terminologin on kuunneltava monia ääniä ja yritettävä löytää ratkaisut, jotka täyttäisivät hyvän termin kriteerit, kielenhuollon suositukset ja asiantuntijoiden hyväksynnän. Aina näiden näkemysten ristitulesa ei ole helppo olla johdonmukainen. Mikä sopii perusteeksi yhdelle käsitteen nimitykselle, ei välttämättä sovikaan toiselle.

☞ Lisätietoja Ympäristösananastosta tämän lehden sivulla 18.

Tekniikan termipankista yleiseen suomalaiseseen termipankkiin

☞ Olli Nykänen ☞

Tekniikan Sanastokeskus on saanut päätökseen projektin, jonka seurauksena TEPAn — "tekniikan termipankin" — rooli on uudistunut. Se ei enää ole vain tekniikan termistön sähköinen jakelukanava vaan osa "yleistä suomalaista termipankkia", jossa minä tahansa erikoisalan termistöä voidaan keskitetysti kehittää ja ylläpitää.

Tekniikan Sanastokeskuksen TEPA-termipankin www-käyttöliittymä, josta kerroimme Terminfon edellisessä numerossa (ks. Terminfo 4/97. s. 3–4.), on ollut merkittävä etappi. Sen ansiosta suomalaiset ovat saaneet käyttöönsä palvelun, jossa erikoisalojen termit ovat vain muutamain napinpainalluksen päässä. Ilmaisen www-koekäytön ansiosta TEPAn tunnettuuskin on nopeasti kasvanut, mikä näkyy epäsuorasti myös TSK:n www-sivuston käyttötilastossa.

TEPAn www-käyttö on itse asiassa osa laajempaa uudistusta suomalaisessa termipankkitoiminnassa. Tekniikan Sanas-

tokeskus aloitti vuonna 1995 kauppa- ja teollisuusministeriön tuella ponnistelut "yleisen suomalaisen termipankin" (STEP) aikaansaamiseksi. Tavoitteena oli monialainen julkinen termipankki, joka olisi käytettävyydeltään parempi ja sisällöltään runsaampi kuin silloinen TEPA, minkä lisäksi projektissa oli määrä kiinnittää erityistä huomiota termipankkiaineiston kartuttamiseen ja ylläpitoon.

STEP-projekti valmistui vuoden 1997 lopussa. Seuraavassa kerrotaan sen keskeisistä tuloksista ja vaikutuksesta TSK:n termipankkitoimintaan.

Kompastuiko "tekniikan termipankki" tekniikkaan?

Kun Tekniikan Sanastokeskuksen TEPA-termipankki 1980-luvulla perustettiin, sitä sanottiin "tekniikan termipankiksi" — muodostuihan sen aineisto etenkin alkuvuosiina juuri tekniikan eri alojen sanastoista. 1990-luvulle tultaessa rajanveto tekniikan ja muiden alojen välillä alkoi hämärtyä, ja

TEPAAan kelpuutettiin melkein minkä tahansa erikoisalan termistöä, kunhan mukana oli suomen kieli. Osasyynä rajojen höllentämiseen oli tietysti se, ettei muilla aloilla ollut vastaavaa palvelua lainkaan — eikä näyttänyt tarkoituksenmukaiselta rakentaa rinnakkaisia järjestelmiä Suomen kokoiseen maahan.

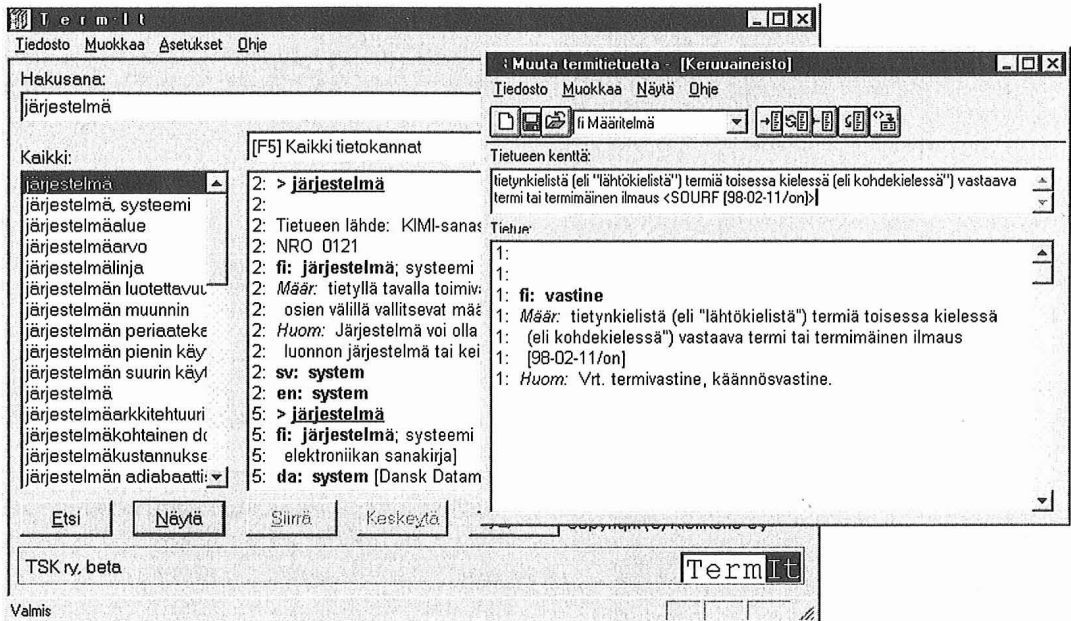
TEPAn teknisestä toteutuksesta on huolehtinut pääosin Teknillinen korkeakoulu, ja TSK:n tehtävänä on ollut sisällön tuottaminen tai hankkiminen. Työnjako on toiminut periaatteessa varsin ongelmattomasti, sillä molemmat ovat voineet keskittyä siihen, mitä osaavat. Silti yksi TEPAn kehittämisen — ja miksei käytönkin — ongelmista oli pitkään se, ettei tietojen ylläpitäminen ollut TSK:n näkökulmasta katsoen vallan vaivatonta. Asiakkaiden tapaan TSK käytti TEPAA modeemin avulla, vaikka tehokas, ihannetapauksessa päivittäinen, ylläpityö olisi vaatinut nopeaa kiinteää tiedonsiirtoyhteyttä. Kaikkein suurin ongelma oli silti alusta lähtien ylläpityöhön käytettävissä olleen henkilöstön niukkuus.

Strategisia valintoja

Resurssien niukkuuden vuoksi TEPAn ylläpidon toimintastrategia on ollut varsin passiivinen, eli se on enimmäkseen rajoittunut uusien aineistojen lisäämiseen sitä mukaa, kun niitä on saatu käyttöön. Muuten termipankin sisältöön on kajottu vain yksittäisten virheiden korjaamiseksi — kun niitä on satuttu huomaamaan.

Passiivisessakin termipankin ylläpidossa on tietysti myös hyvät puolensa. Suurenkaan aineistomäärän hallinta ei vaadi kovin suurta työpanosta, joten termipankin sisältö voi karttua hyvinkin suureksi, jos vain valmista aineistoa on saatavilla sopivassa muodossa.

STEP-projektin myötä TSK on kuitenkin muuttamassa termipankkistrategiaansa aktiivisemmaksi. Hankkeessa muodostetun yleisen suomalaisen termipankin toiminta-ajatuksen kuuluu nimenomaan yhdistää sekä passiivisen että aktiivisen termipankkityön hyvät puolet. Yhtäältä tämä tarkoittaa sitä, että termipankkiin pyritään saamaan mahdollisimman paljon

TSK käyttää sisäistä termipankkia Kielikone Oy:n kehittämällä TermIt-ohjelmalla.

TEPA Internetissä:

<http://otatrip.hut.fi/tkk/tepa>
<http://www.tsk.fi/info/tepa1.html>

---

aineistoa, toisaalta sitä, että ainakin osa aineistosta pidetään terminologisesti tasokkaana ja ajan tasalla aktiivisen päivittämisen avulla.

TSK:n sisäinen termipankki

Koska TEPA:n www-liittymä ei ole vaikuttanut ratkaisevasti kysymykseen tietojen ylläpitämisestä, on TSK ottanut aktiivisemmän termipankkistrategian työkaluksi tyystin toisen sovelluksen. Toisin sanoen TSK on — vihdoinkin — perustanut toiminnallisesti täysverisen toimistonsisäisen termipankin.

TSK:n uusi sisäinen termipankki sisältää kaikki ne termistöt, jotka ovat yleisön ulottuvilla TEPA:ssa, mutta myös huomattavan paljon muuta aineistoa, jota TSK on saanut käyttöönsä muttei — esimerkiksi julkaisu-oikeuksien puuttuessa — voi viedä TEPAan. Kuitenkin myös tämä aineisto on epäsuorasti TSK:n asiakkaidenkin käytössä, sillä sitä käytetään päivittäin esimerkiksi sanastoprojektien, termipalvelun ja Terminfo-lehden tietolähteenä.

TSK käyttää ja ylläpitää sisäistä termipankkia Kielikone Oy:n kehittämällä *Termit*-ohjelmalla, jonka on määrä tulla markkinoille keväällä 1998. Ohjelma on suunniteltu ensisijaisesti yrityskäyttöön ja sisältää varsin monipuoliset — mutta silti jokseenkin helppokäyttöiset — haku- ja ylläpitotoiminnot. TSK:n kannalta on lisäksi hyvä, että ohjelman käyttämä tietomalli perustuu pohjoismaiseen NTRF-termitietuemalliin (ks. Terminfo 3/97). *Termit*-ohjelman sopivuus TSK:n tarpeisiin ei ole muutenkaan ihme, sillä TSK on ollut mukana ohjelman kehittämistyössä toimien muun muassa koekäyttäjänä.

Kansallisen termipankin rooli tulevaisuudessa

STEP-projektin tavoite, "yleinen suomalainen termipankki", on siis saavutettu. Sen muodostavat TEPA ja TSK:n sisäinen termipankki yhdessä, ja niitä täydentävät TSK:n muut termistöjä yleisesti saataville tuovat palvelut, esimerkiksi julkaisut, kirjasto, termipalvelu ja oma www-sivusto.

TSK ei aio jäädä lepäämään laakereilleen STEP-hankkeen jälkeenkään. Vuoden 1998 alussa käynnistyi yhteispohjoismaisen www-termipankkipalvelun kehittämishanke *Nordterm-Net*, jota Euroopan komissio rahoittaa osana monikielisen tietoyhteiskunnan (MLIS, multilingual information society) ohjelmaansa. Projektissa on mukana terminologia-alan toimijoita kaikista Pohjoismaista, etunenässä hankkeen koordinaattori Tekniska Nomenklaturcentralen (TNC) Ruotsista, Rådet for teknisk terminologi (RTT) Norjasta sekä TSK ja Vaasan yliopisto Suomesta.

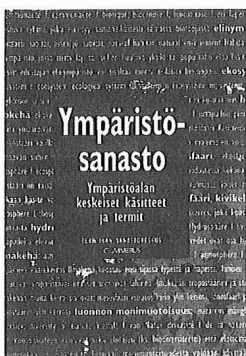
Yhteispohjoismaisen, myöhemmin ehkä yhteiseurooppalaisen, termipankkipalvelun perustaminen ei tee kansallista termipankkia tarpeettomaksi, vaikka niinkin voisi kuvitella. *Nordterm-Net*-hankkeen tuloksena aikaansaattava www-pohjainen termipankkipalvelu ei välttämättä tarjoa yhtä hyviä valmiuksia tietojen aktiiviseen ylläpitoon kuin TSK:n jo käyttöön ottama *Termit*-sovellus.

Julkinen TEPA-termipankkikaan ei ole *Nordterm-Net*-hankkeen vuoksi uhattuna, ainakaan aluksi, koska se tarjoaa jatkossakin TSK:n kannalta kaikkein mutkattomimman tavan tuoda termistöjä suomalaisen asiakaskunnan ulottuville. Käyttäjillekään "kilpailevista" järjestelmistä ei pitäisi tässä tapauksessa koitua ainakaan haittaa, sillä eri lähtökohdista tuotetut palvelut täydentävät varmasti toisiaan — vaikka niiden kautta saatavat tiedot olisivatkin suurelta osin aivan samoja.

Ympäristösanasto (TSK 27)

Tekniikan Sanastokeskuksen *Ympäristösanasto* (TSK 27) valmistui vuoden 1997 lopulla ja on nyt ilmestynyt Gummeruksen kustantamana kirjana. Sanasto sisältää yli 300 ympäristöön liittyvää käsitettä suomeksi määriteltynä sekä suomenkielisten termien vastineet ruotsiksi, englanniksi, saksaksi ja ranskaksi. Sanaston laatimistyöstä kerrotaan lähemmin tämän lehden sivuilla 11–15. Sanaston esittely löytyy myös TSK:n www-sivustolta, <http://www.tsk.fi>.

Ympäristösanaston voi ostaa kirja-kaupoista tai suoraan kustantajalta, ovh. 194 mk.

Ympäristösanasto. Tekniikan Sanastokeskus, Gummerus Kustannus Oy, 1998. 163 s. (TSK 27) ISBN 952-9794-10-X (julkaisija), 951-20-5288-1 (kustantaja), ISSN 0359-5390.

Nordterm '97

Viime kesäkuussa Koutokeinossa pidettyjen Nordterm-päivien esitelmät ja kokousraportit on koottu kirjaksi. *Nordterm '97* on ajankohtainen katsaus pohjoismaiseen sanastotyöhön; sen aiheita ovat muun muassa saamelaisalueen kieli- ja termistö-

kysymykset, terminologian opetus, käsiteanalyysi ja terminologisten tietokantojen kehittäminen. Lisäksi teos sisältää yhteenvedon eri Pohjoismaissa viime vuosina tehtyyn sanastotyöhön. Kirjan artikkelit on kirjoitettu ruotsiksi, norjaksi tai tanskaksi.

Nordterm '97 -teokseen voi tutustua Tekniikan Sanastokeskuksen kirjastossa, ja sitä voi myös tilata TSK:sta 50 mk:n kappalehintaan.

Nordterm '97. Rapport fra Nordterm '97, Guovdageaidnu 24–27 juni 1997. Oslo, 1997. 171 s. (Nordterm 9) ISBN 82-7566-035-1, ISSN 1100-9659.

Tieliikenteen telematiikka

Pohjoismaiden Tieteellinen Liitto on laatinut tieliikenteessä hyödynnettävää telematiikkaa koskevan pohjoismaisen sanaston. Se on julkaistu neljässä eri Pohjoismaassa omana laitoksenaan.

Suomalainen laitos sisältää seitsemään eri aihealueeseen ryhmiteltynä yli 200 käsitettä, jotka se määrittelee englanniksi, suomeksi ja ruotsiksi. Termit on annettu myös tanskaksi ja norjaksi, ja hakemistot on tehty kaikilla viidellä kielellä. Sanaston tavoitteena on luoda perusta pohjoismaiselle yhteisymmärrykselle tieliikenteen telematiikan alalla ja lisäksi yhtenäistää kansainvälisissä yhteyksissä käytettävää englanninkielistä termistöä.

Sanastoa voi tilata Suomessa Tielaitoksen Liikenteen palvelut -yksiköstä, puhelin 0204 442 441, telekopio 0204 442 418, sähköposti anitta.westerlund@tieh.fi.

Tieliikenteen telematiikka — Pohjoismainen terminologia. Suomalainen laitos. 70 s. (PTL-raportit 1:1997, jaosto 53) ISBN 951-726-379-1, ISSN 0347-2485.

TERMIHARAVA

Terminfo käsittelee ajankohtaisia ja ongelmallisiksi osoittautuneita termejä vastedes *Termiharava*-palstalla. Se eroaa edeltäjästään, *Termipalvelusta poimittua* -palstasta, lähinnä siinä, ettei aiheita välttämättä valita TSK:n termipalveluun tulleista kysymyksistä, vaan yhtä hyvin mistä tahansa muusta lähteestä. Termien tarkastelutapa vaihtelee tapauksittain perusteellisesta pohdinnasta lyhyeen tilanteen toteamiseen. Terminfon toimitukselle voi lähettää ehdotuksia käsiteltäviksi termeiksi.

Vastineita joka lähtöön?

Sanaa *vastine* on käytetty terminologien keskuudessa ja muillakin tahoilla laajalti, mutta sen merkitystä on pidetty ehkä liiankin itsestään selvänä. Yleensä sille on tarkoitettu termiä tai termimäistä ilmausta, jolla toisessa kielessä viitataan samaan käsitteeseen kuin lähtökohtana olevalla termillä omassaan.

Joskus sanaston laatijan ja käyttäjän on kuitenkin voitava erottaa eri tavoin määräytyvät vastineet toisistaan. Terminologian teorian pohjalta eräänlaisena perus- ja samalla ihannetapauksena voidaan pitää tilannetta, jossa samalla käsitteellä on kahdessa eri kielessä vakiintuneet nimitykset — termit — ja nämä ovat toistensa vastineita. Sanastojen laatijoille ja vaikkapa kääntäjille tämä ei kuitenkaan riitä, sillä varsin usein pitää löytää "*vastine*" myös sellaisille termeille, joiden nimitystä ei vanhastaan tunnetta toisessa kielessä — tai ainakaan sille ei ole tiedossa vakiintunutta nimitystä. Onko tällainen "*vastine*" sitten *vastine* vai esimerkiksi *käännös*?

Suomalaisterminologien kesken hiljakoin käyty keskustelu johti päätelmään, jonka mukaan *vastine* viittaa yläkäsitteeseen, jonka alakäsitteitä ovat *termivastine* ja *käännösvastine*. *Termivastine*-termin tilalle oli tarjolla myös *käsitevastine*, koska olennaisena kriteerinä on erikielisten termien taustalla olevien käsitteiden vastaavuus (pikemmin kuin kielellisten ilmausten vastaavuus). Kuitenkin *termivastine* on ollut enemmän jo käytössä, ja se sopii paremmin *käännösvastineen* pariin, koska tällöin näissä vieruskäsitteisiin viitattavissa termeissä on yhdyssanan määreosalla sama tehtävä: kertoa, minkäluonteisesta ilmauksesta oikeastaan on kysymys, termistä vai kenties vain tilapäiseen käyttöön sopivasta käännöksestä.

Pienen pohdinnan jälkeen syntyivät myös seuraavat määritelmäluonnokset:

vastine

tietynkielistä termiä toisessa kielessä vastaava termi tai termimäinen ilmaus

termivastine

mieluummin kuin: käsitevastine

vastine, jota käytetään vakiintuneena nimityksenä (eli terminä) samanlaiselle käsitteelle, johon lähtökohtana oleva toisenkielinen termi viittaa

käännösvastine

ei: käännös

vastine, jonka avulla lähtökohtana toisessa kielessä oleva käsite ilmaistaan silloin, kun sille ei kohdekielessä ole vakiintunutta nimitystä (eli termiä)

Käännösvastine on usein tilapäismuodoste, jonka käyttökelpoisuus riippuu kontekstista.

Niitä lukijoita, joita näin pikkutarkka asian tarkastelu hämmentää, lohduttanee se, että esimerkiksi tämän lehden artikkeleissa käytetään useimmiten pelkkää *vastine*-sanaa pohtimatta sen yksityiskohtaisemmin, onko kysymyksessä *termi*- vai *käännösvastine*. Ehkä silti on hyvä tietää, että eron voi nähdä silloin, kun sitä tarvitaan.

Miksi *monimedia* ei lyö läpi

Atk-sanakirjaa työstävä Tietotekniikan liiton sanastotoimikunta on yrittänyt jo pitkään korvata *multimedia*-sanan omakielillä *vastineella*. Aluksi — eli tilanteessa, jossa *multimedia* oli käsitteenä, jos mahdollista, nykyistään hämäämpi — toimikunta tarjosi sanakirjassaan sanaa *moniviestin*. Kun se ei tuntunut tarttuvan tietotekniikan kieleen, päätyi työryhmä uuteen, kompromissia muistuttavaan ehdotukseen: *monimedia*.

Kun TSK viime vuonna aloitti projektin Multimediasanaston laatimiseksi, käytettiin siinä *multimedia*-sanaa aluksi ikään kuin työnimenä. Tähän ratkaisuun vaikutti muun muassa se, että hanketta toivoneiden telealan yritysten edustajat käyttivät kuin yhdestä suusta koko ajan juuri *multimediaa*, vaikka *moniviestin* ja *monimedia* olivat vaihtoehtoina hyvin heidän tiedossaan. Tarkoitushan joka tapauksessa oli, että asiantuntijat ottavat termivalintoihin tosissaan kantaa vasta myöhemmässä vaiheessa — myös tämän "otsikkokäsitteen" kohdalla.

Nyt multimediasanastoprojekti on jo loppusuoralla, ja työryhmä on yksimielisesti *multimedia*-lainasanan kannalla. Lausuntokierroksenkin perusteella näyttää siltä, että vain Tietotekniikan liiton sanastotoimikunta ja kielitoimisto puolustavat *monimediaa*, viimeksi mainittu tosin edellistä lievemmin sanakääntein. Mitä muuta tästä voi päätellä kuin sen, että tietotekniikan asiantuntijatahot ovat yhtä lukuun ottamatta, siis lähes yksimielisesti, *multimedia*-sanan käytön kannalla?

Multimedia-termin merkitykseen liittyvät epäselvyydet ja runsas "väärinkäyttö"

eivät nekään horjuta sen hyväksyttävyyttä suomenkielisenä terminä; tuskinpa *moniviestin* tai *monimedia* olisivat sen helpommin kertoneet maallikolle, mistä on kysymys. Onhan alan asiantuntijoillekin ollut työn ja tuskan takana sopia siitä, mitä *multimedia* loppujen lopuksi on.

Lainasanahan *multimedia* on, mutta sellaiseksi se sopii suomeen ihan mainiosti — siinä missä *radio* ja *televisiokin*. Toki *monimedia* kelpaa synonyymiksi tilanteissa, joissa sen merkitys tiedetään kuulijalle tai lukijalle tutuksi.

Riittopakkauksesta enemmän

Joitakin hyödykkeitä, esimerkiksi pesu- ja väriaineita, voidaan myydä sekä tavallisissa että tavallista runsaammin ko. ainetta sisältävissä pakkauksissa. Viimeksi mainittuja voidaan kutsua *riittopakkauksiksi*; tosin mainostajat käyttävät usein myös sanoja *jättipakkaus*, *säästöpakkaus* ja *perhepakkaus*.

Riitto-määrettä voidaan käyttää luontevasti ammattikielessäkin. Esimerkiksi eräisiin tulostimiin on saatavissa *riittokasetteja* eli värikasetteja, joiden sisältämä väriaine riittää tavanomaiseen verrattuna jopa kaksinkertaiseen tulostemäärään. Myös *riittosäiliöistä* ja *-patruunoista* voidaan puhua — riippuen siitä, minkämuotoisesta tai -luonteisesta tarvikkeesta kulloinkin on kyse.

Digitaalinen hermojärjestelmä?

Microsoftin pääjohtaja Bill Gates vieraili Suomessa helmikuussa 1998 ja käytti muun muassa ilmausta "digital nervous system". Se suomennettiin oitis *digitaaliseksi hermojärjestelmäksi*. Epäselväksi kuitenkin jäi, onko kysymys selvärajaisesta käsitteestä vai epämääräisestä ajatusmallista, jonka sisältö täsmentyy vasta myöhemmin jos on täsmentyäkseen (vrt. "tiedon valtatie" / "information highway"). TSK tyytyy toistaiseksi seuraamaan asian kehittymistä ilman virallista kantaa *digitaaliseen hermojärjestelmään*.

Terminfon hakemisto 1997

Hakemisto Terminfon viime vuoden numeroiden sisältöön on laadittu perinteiseen tapaan, ja se koostuu seuraavista osista:

1. minisanastot
2. kirjallisuus ja sanastoprojektit
3. muut aiheet
4. kirjoittajat
5. suomenkieliset termit; hakemistossa ovat mukana niin suositettavat kuin hylättävät termit.

Hakemiston viitteissä ensimmäinen numero kertoo, missä Terminfon numerossa aihetta on vuonna 1997 käsitelty, ja kaksoispisteen jälkeinen numero ilmaisee sivunumeron. Terminfojen sisällysluettelot (v:sta 1996) ja minisanastojen aiheet (v:sta 1986) löytyvät myös Terminfon www-sivulta, osoite <http://www.tsk.fi/ti>.

Minisanastot

- EU-nimistöä neljällä kielellä (fi, sv, en, ru) 3:5; 4:23
- Kuvio, kaavio vai diagrammi? Tilastokuvioiden minisanasto (fi, sv, en, de) 4:5
- Nuottiarvojen ja taukojen minisanasto (fi, sv, en, de, fr, it, es, ru) 1:7
- Onko informaatioteknologia tietotekniikka? (fi, sv, en, de) 3:15
- Pieni Internet-sanasto (fi, sv, en) 2:5
- Tulityöt turvallisiksi – minisanasto tulitöistä (fi, sv, en) 1:13

Kirjallisuus ja sanastoprojektit

- CD-Perussanakirja 2:24
- Elimäen tarkoitus 4:20
- Elimäen perimmäinen tarkoitus 4:20
- EU-sanastotyö 1:12; 2:22
- Forkortingsordbok (RTT 67) 4:19
- Guide to Terminology (Nordterm 8) 2:14,15
- Metsäalan hallinnon sanastoa 4:20
- Multimediasanasto 1:16

- Ordbok for byggefag (RTT 68) 4:19
- Sosiaali- ja terveydenhuollon sanastot 3:21
- Sähköalan sanastostandardeja 1:20
- Tekniikan ja kaupan sanakirjat 3:10
- Telealan sanastostandardeja 1:20
- Telepalvelusanasto 1:17
- Terminologi som vetenskapsgren 4:19
- Terminologi og kvalitet (Nordterm 7) 3:17
- Ympäristösanasto 4:23

Muut aiheet

- Eurodicautom 1:12; 2:22
- Euroopan unioni 2:22; 3:8
- Internet 2:5; 3:24; 4:3
- käsiteanalyysi 2:17
- lukijoilta 2:25
- Nordterm-julkaisut 2:14; 3:17
- Nordterm-päivät 4:21
- NTRF 3:19
- Onko suomesta tietotekniikan kieleksi? 2:13
- pohjoismainen termitietuemalli 3:19
- päätöimittajan vaihdos 2:3
- sanastojen tallennus 3:19; 4:13
- sanastotyö 2:15; 2:17
- SGML 4:13
- TEPA-termipankki 4:3
- Terminfon hakemisto 1996 1:21
- Terminfon linja 3:3
- termisuositukset 1:3
- termit 1:3
- tietotekniikan kieli 2:13; 3:15
- Valtioneuvoston kielipalvelusta 4:17
- WWW 3:24; 4:3

Kirjoittajat

- Hovila, Ari 4:13
- Huhtala, Kati 3:5
- Hyttinen, Tellervo 4:17
- Hytönen, Ahti 3:10
- Jonasson, Tuula 4:21
- Kalliokuusi, Virpi 2:17
- Kalpa, Hanna 3:21
- Kanttonen, Marja 2:13
- Kauppinen, Lari 1:7; 2:3
- Keijonen, Heli 1:13; 2:24

Kuusisto-Niemi, Sirpa 3:21
Latva, Sari 4:5
Nykänen, Olli 1:3; 2:5; 2:22; 3:3; 3:15; 3:19;
4:3; 4:5
Perkiömäki, Jari 4:13
Seppälä, Katri 1:17
Suonuuti, Heidi 2:15
Talvitie, Jyrki K. 3:10

Termit

0/1-nuotti 1:8
1/1-tauko 1:10
1/128-nuotti 1:10
1/128-tauko 1:11
1/16-nuotti 1:9
1/16-tauko 1:11
1/2-nuotti 1:9
1/2-tauko 1:10
1/32-nuotti 1:9
1/32-tauko 1:11
1/4-nuotti 1:9
1/4-tauko 1:10
1/64-nuotti 1:9
1/64-tauko 1:11
1/8-nuotti 1:9
1/8-tauko 1:11
2/1-nuotti 1:8
2/1-tauko 1:10
ajuri 2:24
alueiden komitea 3:7
aluekuvio 4:10
artikla 3:9
asetus 3:9
at-merkki 2:10
atk 3:16
automaattinen tietojenkäsittely 3:16
breve 1:8
brevis 1:8
brevistauko 1:10
CIS 1:19
data 3:15
DC 1:19
DG 4:23
diagrammi 4:6
dipl.ins. 2:25
diplomi-insinööri 2:25
direktiivi 3:9
domain-nimi 2:8
domain-tunnus 2:8
EBRD 3:6
ECE 3:6
ECSC 3:6
ecu 3:8

EEC 3:6
Efta, EFTA 3:6
EHTY 3:6
EHTY:n neuvoo-antava komitea 3:7
EIP 3:8
EKP 3:8
EKPJ 3:8
ekstranet 2:7
EMU 3:8
EN 3:6
EP 3:7
ERI 3:8
ESA 3:7
ETA, Eta 3:6
ETY 3:6
Etyj 3:8
EU 3:5
Euratom 3:6
Euroopan atomienergiayhteisö 3:6
Euroopan avaruusjärjestö 3:7
Euroopan hiili- ja teräsyhteisö 3:6
Euroopan investointipankki 3:8
Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki
3:6
Euroopan keskuspankki 3:8
Euroopan keskuspankkijärjestelmä 3:8
Euroopan komissio 3:7
Euroopan neuvosto 3:6
Euroopan parlamentti 3:7
Euroopan poliisivirasto 3:9
Euroopan rahapolitiikan instituutti 3:8
Euroopan talousalue 3:6
Euroopan talouskomissio 3:6
Euroopan talousyhteisö 3:6
Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö
3:8
Euroopan unioni 3:5
Euroopan unionin neuvosto 3:7
Euroopan valuuttajärjestelmä 3:7
Euroopan vapaakauppaliitto 3:6
Euroopan yhteisö 3:5
Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeus-
asteen tuomioistuin 4:23
Euroopan yhteisöjen tuomioistuin 3:7; 4:23
Euroopan yhteisöjen virallinen lehti 3:9
Euroopan yhteisön perustamissopimus 3:8
Euroopan yhteisöt 3:5
Euroopan yhtenäisasiakirja 3:8
Eurooppa-neuvosto 3:7
Europol 3:9
EVJ 3:7
eväste 2:6
EY 3:5
EY-tuomioistuin 3:7; 4:23
EYVL 3:9

fermaatti 1:11
fil. maist. 2:25
filosofian maisteri 2:25
FTP 2:9
fusa 1:9
fusella 1:9
fusellala 1:9
graafi 4:6
hajontakuvi 4:9
histogrammi 4:7
HTML 2:7
HTTP 2:7
hyväksymistodistus 1:19
informaatio 3:15
informaatiotekniikka 3:16
informaatioteknologia 3:16
Internet 2:5
Internet-selain 2:9
Internet-sivu 2:8
intranet 2:5
IP 2:8
IP-numero 2:8
IRC 2:7
irkata 2:7
IT 3:16
Itsenäisten valtioiden yhteisö 1:19
IVY 1:19
jakelulista 2:11
janakuvi 4:9
JECFA 1:19
jäsenvaltio 3:9
kaavio 4:6
kahdeksannesnuotti 1:9
kahdeksannestauko 1:11
kahdeksasosanuotti 1:9
kahdeksasosatauko 1:11
kaksiulotteinen kuvio 4:6
kaksoiskokonuotti 1:8
kaksoiskokotauko 1:10
kartogrammi 4:11
katto- ja vedeneristystöiden tulityö 1:14
kehitysmää 1:19
keksi 2:12
kelpuutus 1:19
kokonuotti 1:8
kokotauko 1:10
kolmaskymmeneskahdesosatauko 1:11
kolmaskymmeneskahdesosanuotti 1:9
kolmiulotteinen kuvio 4:6
kotisivu 2:9
kuudeskymmenesneljäsosatauko 1:11
kuudeskymmenesneljäsosanuotti 1:9
kuudestoistaosanuotti 1:9
kuudestoistaosatauko 1:11
kuvio 4:6
LDC 1:19
loistelamppu 2:25
loisteputki 2:25
lukkojen sarjoittaminen 1:19
lähtevien puhelujen seulonta 1:18
Länsi-Euroopan unioni 3:7
lävistetty piirakkakuvi 4:11
Maastrichtin sopimus 3:8
meili 2:11
minima 1:9
miuku 2:10
moniviestin 1:16
multimedia 1:16
neljännenuotti 1:9
neljännestauko 1:10
neljäsosanuotti 1:9
neljäsosatauko 1:10
nettiosoite 2:8
nettipalvelun tarjoaja 2:8
nettipuhelin 2:7
nettisivu 2:8
Niosta 1:19
nuotti 1:8
ohjelmistotekniikka 3:16
osallistua päätekeskusteluun 2:7
parvikuvio 4:9
paussi 1:10
pidäke 1:11
piirakkakuvi 4:11
PO 4:23
porraskuvio 4:10
postituslista 2:11
proxy-palvelin 2:12
puolinuotti 1:9
puolitauko 1:10
pylväskuvio 4:6
pylväsryhmäkuvi 4:8
pyramidi 4:7
pyramidikuvio 4:7
pystypylväskuvio 4:6
pysyvien edustajien komitea 3:9
pääosasto 3:9; 4:23
rengaskuvio 4:11
Rooman sopimus 3:8
ruostumaton teräs 1:19
sadan prosentin pylväskuvio 4:8
sadaskahdeskymmeneskahdeksasosanuotti 1:10
sadaskahdeskymmeneskahdeksasosatauko 1:11
saitti 2:9
samoilla 2:10
sarjoittaa 1:19
Schengenin sopimus 3:8
seitti 2:7

sektorikuvio 4:11
selainohjelma 2:9
selata WWW:tä 2:10
semibrevis 1:8
semifusa 1:9
semiminima 1:9
sivuston kopio 2:9
sopimus Euroopan unionista 3:8
s-posti 2:7
SPRI 1:19
suhteellinen pylväskuvio 4:8
summapylväskuvio 4:8
summaviiva 4:10
summaviivakuviot 4:10
suojamuuri 2:12
suunnittelun oikeellisuuden osoittaminen 1:19
sähköp. 2:7
säädös 3:9
säännös 3:9
sääntö 3:9
taikapipari 2:12
talous- ja rahaliitto 3:8
talous- ja sosiaalikomitea 3:7
tauko 1:10
tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääoman vapaa liikkuvuus 3:9
TCP/IP 2:6
teemakartta 4:11
tekniikan tohtori 2:25
tekniikka 3:15
teknologia 3:15
tekn. toht. 2:25
tekn. tri 2:25
telematiikka 3:17
teletekniikka 3:17
teollisuusmaa 1:19
tieto 3:15
tietojenkäsittelytekniikka 3:16
tietokonetekniikka 3:16
tietoliikennetekniikka 3:17
tietotekniikka 3:16
tietoverkko 2:6
tilapäinen tulityöpaikka 1:15
tilastokuva 4:6
tilintarkastustuomioistuin 3:7
TN-S-järjestelmä 1:19
toimitusjohtaja 2:25
toim.joht. 2:25
tulimuuri 2:12
tulityö 1:13
tulityökortti 1:14
tulityölupa 1:14
tulityötutkinto 1:14
tulitöiden turvallisuustutkinto 1:14
tulitöiden valvontahenkilöstö 1:15
tulitöiden valvontasuunnitelma 1:15
tulitöiden vartiointihenkilöstö 1:15
ulkoverkko 2:7
uutisryhmäpalvelin 2:11
uutistori 2:7
uutistoripalvelin 2:11
vaakapylväskuvio 4:7
vaihteluvälikuviot 4:11
vakituinen tulityöpaikka 1:15
validoida 1:19
validointi 1:19
vapaa liikkuvuus 3:9
web 2:7
webbi 2:7
web-hoitaja 2:9
webmaster 2:9
web-osoite 2:8
veppi 2:7
veppiosoite 2:8
veppisivu 2:8
verkkoaluetunnus 2:8
verkkotunnus 2:12
verkkopalvelin 2:11
verkkosivu 2:8
WEU 3:7
viivakuviot 4:9
virne 2:12
WWW 2:5
WWW-asema 2:9
WWW-sivu 2:8
väestöpyramidi 4:7
välityspalvelin 2:12
yhdistelmäkuviot 4:12
yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka 3:6
yhteistyö oikeus- ja sisäasioissa 3:6
yhteisöjen tuomioistuin 3:7
yksittäiskuviot 4:12
ympyräkuviot 4:11
yritysnumero 1:18
ät-merkki 2:10
ääriarvokuviot 4:11

SUMMARIES

EMU vocabulary

The Finnish parliament will soon decide whether Finland will join the third stage of the EMU, the Economic and Monetary Union. This question, like the EU membership, has aroused a lot of discussion for and against. TSK publishes now a vocabulary of the central EMU concepts. It is not meant to be either for or against the EMU, but to help those people who wish to use correct terms.

Sometimes the language used in the media and even in official documents has been rather confusing. It has been difficult for an ordinary citizen to get a clear picture of what is included in the EMU decision, partly due to political and "euro-minded" phraseology. This vocabulary aims at giving a clear and consistent description of the concepts. The vocabulary comprises 37 terms and definitions in Finnish with equivalents in Swedish, English, German and French.

The vocabulary is based on EMU-related documents of an official nature. A lot of them were found on the Internet; e.g. the Web site of the European Commission proved very useful.

The challenges of making the Environment Vocabulary

TSK's newest vocabulary, the Environment Vocabulary (TSK 27), has been quite a challenge to all those who have participated in compiling it. The subject was very interesting because it belongs to specialist knowledge and the everyday use of all language speakers at the same time. Therefore the limitation and interpretation of the concepts and designa-

tions were often more complex than in the field of technology.

Many difficult basic concepts like *ympäristö* (environment), *luonto* (nature) and *luonnonympäristö* (natural environment) had to be tackled in order to provide a basis for the other concepts in the vocabulary. *Luonto* was considered a part of a human's environment and *luonnonsuojelu* (nature conservation) was seen as a part of *ympäristönsuojelu* (environmental protection). The relationship between these concepts has not always been understood in the same way in Finland as can be seen in the legislation.

Interesting and problematic concepts in the Environment Vocabulary were also *ympäristövaikutus* (environmental impact), *ympäristöhaitta* (nuisance), *ympäristökuormitus* (load) and *ympäristöongelma* (problem). There is a conceptual difference between them, e.g. environmental impact may be positive or negative whereas environmental nuisance is a negative quality. The concept of *ympäristövahinko* (environmental damage) could not be dealt with by definitions used earlier in insurance terminology. In the end it was decided that environmental damage could be either an intentional (crimes) or unintentional (accidents) case of damage or its result.

The opinions of language experts and environment experts differed sometimes greatly when discussing what Finnish terms are suitable and recommendable. It was not trivial to know when a word becomes a term. The internationally approved definition of the concept *term* ("verbal designation of a general concept in a specific subject field") does not say what morphological conditions a term

should fulfil. Some people considered that the status of a term should be given only to such an expression that is one short word including only certain types of derivatives. Thus multi-word terms, like *ympäristönsuojelun tason arviointi* (environmental performance evaluation), would not be terms! On the other hand, some people thought that terms are especially words of foreign origin, like *biosfääri* (biosphere). Sometimes other than actual linguistic reasons affected the suitability of terms: some terms were considered negative, some poetic.

TEPA became a part of a "general Finnish termbank"

TSK's termbank TEPA has been available on the World Wide Web since November 1997 (see Terminfo 4/97). However, the Web interface for TEPA is only a part of a larger reform in TSK's termbank activities. Three years ago TSK started a project to establish a general Finnish termbank ("STEP") with the financial help of the Finnish Ministry of Trade and Industry. The STEP project was completed in the end of 1997.

TEPA was originally called a "technical termbank". And indeed, its material consisted mainly of vocabularies in the various fields of technology and engineering. But in the 1990's, many terminologies of other special fields were also entered in TEPA. However, the updating strategy of TEPA was rather passive, partly due to some inconveniences of technical nature.

Now TSK is taking a more active role in the field of termbank maintenance. One of the results of the STEP project is an internal termbank including all the data found in TEPA, but also a considerable amount of other material. A new Finnish program called *Termit*, developed by Kielikone Oy, is used to facilitate active updating of the terminological files.

Together, the public TEPA and TSK's internal, non-public termbank make up a new "general Finnish termbank". In addi-

tion, a third element is formed by TSK's other services, which make terminologies available to the public, e.g. the term service and vocabulary publications.

The next step after STEP is *Nordterm-Net*, a project for developing a joint Nordic termbank service on the Web. It is partly financed by the MLIS (Multilingual Information Society) programme of the European Commission. However, such a service does not automatically dispense with a Finnish national termbank. The Nordic termbank hardly offers as good possibilities for active maintenance of the data as the *Termit* application already used by TSK. TEPA is not probably threatened either, because it will continue to offer the easiest way for the Finnish public to access relevant terminology.

Termwatch

From now on, Terminfo addresses current and problematic terms in a new column, "Termiharava" (Termwatch). It differs from its predecessor, "Termipalvelusta poimittua" (Term service), because the topics are not necessarily chosen from the questions received by TSK's term service, but from other sources as well. You are welcome to send suggestions about terms that could be dealt with in Termwatch.

In terminology, it is sometimes necessary to distinguish between different types of equivalents. A group of Finnish terminologists discussed recently the Finnish terms to be used in this connection. It was decided that *vastine* (equivalent) is to be used for a generic concept while *termivastine* (term equivalent) and *käännösvastine* ("translation equivalent") refer to its subordinate concepts.

Multimedia is called *multimedia* in Finnish, too. Other suggestions, e.g. *moniviestin* and *monimedia*, have not been approved widely enough by experts.

Bill Gates, CEO of Microsoft, has been talking about "a digital nervous system". The Finnish translation *digitaali-*

nen hermojärjestelmä was soon widely known among the professional circles. However, it does not necessarily refer to a distinct concept, but perhaps to a vague idea, not very easily specified. TSK will wait and see what happens.

Literature

Environment Vocabulary (TSK 27)

The Environment Vocabulary compiled by TSK was completed in the end of 1997 and is now published by Gummerus. The vocabulary includes about 300 concepts with Finnish definitions and equivalents in English, Swedish, German and French.

Nordterm '97 proceedings

The speeches and meeting reports of Nordterm '97, held in Kautokeino in June last year, have been collected into a proceedings book. It is an up-to-date report of the Nordic terminology work with articles written in Swedish, Norwegian or Danish.

Road Transport Telematics

This is a joint Nordic publication including over 200 concepts in the field of road transport telematics. A separate edition has been published in four Nordic countries. The Finnish edition includes terms and definitions in English, Finnish and Swedish, term equivalents also in Danish and Norwegian. The purpose of the vocabulary is to create a basis for Nordic consensus in the field and to harmonize the English terminology used in international communications.

Detailed publisher information on each of these books is given in the Finnish article, pp. 18.

Terminfo index 1997

In this issue, there is an index of the articles published and topics dealt with in Terminfo last year. The index has five sections: vocabularies, literature and projects, other major topics, writers and Finnish terms.

T I L A U S K O R T T I	
TERMINFO	Kyllä, tilaan Terminfo-lehden ☐ kestotilauksena hintaan 180 mk ☐ vuositilauksena hintaan 195 mk
<p>Kestotilauksena tilattu lehti tulee tilaajalle vuodesta toiseen ilman eri uudistusta, kunnes tilaaja joko lopettaa tilauksen tai muuttaa sen määräaikaiseksi. Tilauksen hinta on vuoden alussa voimassa oleva hinta, joka on painettu lehteen. Tilauksen voi keskeyttää ennen tilauskauden loppua joko puhelimitse tai kirjeitse. Peruutus on tehtävä vähintään kaksi viikkoa ennen uuden tilausjakson alkamista. Mikäli peruutus ei saavu määräaikaan mennessä, laskutetaan tilaajan saamat lehdet irtonumerohintaan sekä peruutuksen aiheuttamat kulut 30 mk. Tilausehdot löytyvät jokaisesta numerosta.</p>	Maksajan tiedot Nimi ..... Yritys/yhteisö ..... Lähiosoite ..... Postinumero ja toimipaikka ..... Puhelin ..... Asiakasnumero ..... Päiväys, allekirjoitus ja nimen selvennys .....
TILAUKSET ◆ puh. 9800-2599 (ilmainen puhelu) ◆ faksi (09) 566 0353 ◆ postitse tällä kupon- gilla (Postimaksun olemme maksaneet puolestasi.)	Lehden saaja (jos eri kuin maksaja) Nimi ..... Yritys/yhteisö ..... Lähiosoite ..... Postinumero ja -toimipaikka ..... Puhelin .....
	<div style="border: 1px dashed black; padding: 5px; text-align: center;">Oy Edita Ab maksaa posti- maksun</div> Oy Edita Ab Aikakauslehdet VASTAUS- LÄHETYS Sopimus 00043/1 INFO 750 00003 HELSINKI

TEKNIIKAN SANASTOKESKUS RY (TSK) CENTRALEN FÖR TEKNISK TERMINOLOGI RF

Tekniikan Sanastokeskus tarjoaa erikoisalojen termistöön, sanastoihin ja sanastotyöhön liittyvää tietoa ja asiantuntijapalveluja. TSK:n päätoimintamuotoja ovat sanastoprojektit, termipankki ja termipalvelu.

TSK julkaisee Terminfo-lehden ohella erikoisalojen sanastoja ja sanaluetteloita. Nämä tallennetaan yleensä myös suoraikäyttöiseen termipankkiin TEPAan.

TSK:n kirjastossa on laaja kokoelma eri alojen sanastoja, sanakirjoja, sanastoluonnoksia ja sanastostandardeja. Kirjasto on avoinna arkisin klo 8.30–16.00.

TSK on perustettu 1974, ja sen jäseninä on yrityksiä, liikelaitoksia, käännöstoimistoja ja aatteellisia yhdistyksiä. TSK tekee tiivistä yhteistyötä sekä jäsenistönsä että muiden sanastotyöstä kiinnostuneiden yhteisöjen kanssa.

TSK:N YHTEYSTIEDOT:

osoite   Albertinkatu 23 A 12
            00120 Helsinki
puhelin   (09) 2709 1060
faksi   (09) 608 859
sähköposti tsk@tsk.fi, terminfo@tsk.fi
Internet   http://www.tsk.fi

Termipalvelu (maksullinen ei-jäsenille)

puhelin   (09) 608 876
faksi   (09) 608 859
sähköposti termipalvelu@tsk.fi